

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Mali 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

Situationen för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i Mali präglas av den konflikt som utbröt i landet 2012. Kort därefter slöts ett eldupphöravtal och den övergångsregering som tillträdde senare under 2012 lyckades 2015 sluta ett fredsavtal. För närvarande gäller undantagstillstånd i landet till mars 2017. Implementeringen av fredsavtalet går alltjämt långsamt och de våldsfrämjande extremistgrupperna är fortsatt närvarande i framförallt de norra och centrala delarna av landet. Säkerhetsläget i dessa delar är därmed mycket bekymmersamt med omfattande mänskligt lidande och minskad möjlighet att åtnjuta sina mänskliga rättigheter som följd. Attacker och våld mot framförallt maliska säkerhetsstyrkor och MINUSMA, FN:s fredsbevarande insats i Mali, sprider sig mot de centrala delarna.

På grund av säkerhetsläget i Mali har problem till följd av låg och i vissa fall obefintlig statlig närvaro i de norra delarna av landet blivit mer påtagliga och utgör en utmaning för rättsstatens principer i Mali. Kränkningar av de mänskliga rättigheterna kopplade till konflikten rapporteras med regelbundet. Det handlar bland annat om laglöshet, utomrättsliga avrättningar, tortyr eller annan kränkande behandling, sexuellt våld, godtyckliga frihetsberövanden och rekrytering av barnsoldater. Straffriheten är utbredd.

Mötes- och föreningsfriheterna respekteras generellt. Det finns många civilsamhällsorganisationer som verkar för bland annat kvinnors rättigheter,

fackliga rättigheter, barns rättigheter och miljöfrågor. Det finns samtidigt rapporter om hot om våld mot journalister.

Grundlagen förbjuder diskriminering på grund av kön, men kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna är överlag begränsat. Kvinnlig könsstympling är inte förbjudet och är allmänt förekommande. Könsbaserat våld är ett utbrett problem. Hbtq-personer utgör en särskilt utsatt grupp i Mali.

Situationen för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer försvåras också av det faktum att Mali är ett av världens fattigaste länder. Uppemot hälften av befolkningen lever under fattigdomsgränsen. En stor del av befolkningen lever på landsbygden och i områden med svag statlig närvaro, varför tillgången till inte minst sjukvård och rättvisa är begränsad för en stor del av malierna. Efter den kris som utbröt i landet 2012 har många skolor i de centrala och norra delarna av landet tvingats stänga och i vissa fall förstörts. Situationen för de många internflyktingarna till följd av krisen är svår.

Inom ramen för Malis strategi för att minska fattigdomen 2012-2017 vidtas åtgärder för att öka tillväxten, genomföra marknadsekonomiska reformer samt minska korruptionen. Arbetet med att främja socioekonomisk utveckling i de norra delarna av landet försvåras av den rådande säkerhetssituationen och avsaknaden av statlig närvaro i de norra regionerna.

Tillståndet för demokratin präglades under 2016 av genomförandet av Malis fredsavtal, som bland annat fastställer politiska och institutionella reformer såsom revidering av konstitutionen och decentraliseringsåtgärder.

I november 2016 antog Malis regering en nationell policy för mänskliga rättigheter. Justitieministeriet tillsatte kort herefter en ny avdelning för mänskliga rättigheter i syfte att implementera den nya policyn.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Enligt grundlagen är de verkställande, dömande och lagstiftande makterna åtskilda, men uppgifter om styrning av rättsväsendet från den verkställande makten förekommer såväl överlag som i enskilda rättegångar. Utbredd

korruption, svaga nationella institutioner och bristande statlig närvaro i de norra och centrala delarna av landet utgör ytterligare utmaningar för rättsstatens principer i Mali.

Presidenten utnämner domare och leder ett nationellt råd för rättsväsendet (*Conseil Supérieur de la Magistrature*) som övervakar domstolarnas verksamhet och ansvarar formellt för utnämmandet av domare. Vid utnämning av domare rapporteras brister i transparens och objektivitet.

Korruption är kriminaliserad, men uppgifter om utbredd korruption förekommer alltjämt. I *Transparency International's* index över upplevd korruption hade Mali 2016 plats 116 av 176. Vad gäller domstolsväsendet rapporterar lokala människorättsgrupper om otillbörligt inflytande från offentliga representanter genom bland annat mutor. Rapporten om utbredd korruption inom övriga rättsvårdande institutioner förekommer likaså, inklusive uppgifter om poliser som tillskansar sig pengar från enskilda individer genom hot.

Vid sidan av det formella domstolssystemet tillämpas informell rätt. Byledare beslutar i majoriteten av civila tvister på landsbygden. Dessa informella, sociala system undergräver till viss del rättsväsendet och de nationella institutionerna, då konflikter inte sällan löses på lokal nivå enligt sedvänja istället för i det formella rättssystemet. Kvinnors roll är begränsad i dessa informella system.

Inom ramen för implementeringen av fredsavtalet från 2015 ska ett antal politiska och institutionella reformer genomföras. Till de större reformerna hör en översyn och revidering av konstitutionen samt reformer av säkerhetssektorn. Genomförandet av institutionella reformer har dock gått långsamt under 2016, då fredssamtalen framförallt har fokuserat på försvars- och säkerhetsrelaterade frågor. Regionala övergångsmyndigheter ska etableras, men har trots att regeringen nominerat kandidater till samtliga övergångsmyndigheter under hösten 2016, på basis av de territoriellt motiverade gruppernas förslag, inte kunnat etableras då grupperna bland annat har ifrågasatt kandidatlistorna. Att de regionala myndigheterna inte har kunnat komma på plats har försvårat arbetet med säkerhetssektorreform och främjandet av rättsstatens principer överlag i landet.

År 2014 skapades en kommission för sanning, rättvisa och försoning (*Commission de Vérité, Justice et Réconciliation, CVJR*), bland annat med uppgift

främja säkerställandet av ansvarsutkrävande för de brott som begicks i samband med krisen 2012-2014. I slutet av 2015 nominerade regeringen de första 14 medlemmarna av kommissionen. Under 2016 utökades medlemmarna till 25 och en handlingsplan utarbetades. Kritik från framförallt det civila samhället har omgärdat CVJR. Bland annat har kommissionens självständighet samt bristande inkludering av civilsamhället vid utnämningarna av dess medlemmar framhållits. Fredsavtalet saknar dessutom tydliga skrivningar om kommissionen, vilket har skapat svårigheter under 2016 med att komma vidare med såväl handlingsplanens genomförande som utredningsarbetet i övrigt.

III. DEMOKRATI

De demokratiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Mali är en sekulär republik med ett flerpartisystem. Presidenten väljs för en mandatperiod om fem år i allmänna val. Presidenten har en stark ställning och är såväl överbefälhavare som ansvarig för att utse landets premiärminister. Premiärministern utnämner i sin tur regeringens övriga ministrar. Det lagstiftande organet, nationalförsamlingen, har 160 ledamöter. Av dem väljs 147 i majoritetsval i enmansvalkretsar medan 13 utses separat av malier bosatta utomlands. Mandatperioden för ledamöterna är fem år. Mali införde flerpartisystem 1992 och efter det har många politiska partier bildats.

Under 2013 genomfördes både parlamentsval och presidentval i Mali. Valen utgjorde milstolpar i återetablerandet av demokrati i landet sedan säkerhetskrisen 2012. Störst i parlamentsvalet blev partiet ”Samling för Mali” (*Rassemblement pour le Mali*, RPM). Partiets ledare Ibrahim Boubakar Keita (IBK) valdes också till president 2013. Valen genomfördes utan större anmärkningar och bedömdes som fria och rättvisa enligt flertalet internationella observatörer, inklusive EU. I parlamentsvalen röstade närmare 50 procent i den första omgången och närmare 39 procent i den andra omgången, som hölls i valkretsar där resultaten ansågs för jämna efter första. Drygt 9 procent (14 av 147 platser) tilldelades kvinnor.

I november 2016 genomfördes lokalval i Mali, efter att de hade skjutits upp fyra gånger på grund av säkerhetsläget. Lokalvalen kunde genomföras i 644 av landets 703 kommuner. På grund av säkerhetsläget inklusive våld och hot om våld från väpnade grupper kunde man inte genomföra val i 42

kommuner i de centrala och norra delarna av landet. I ytterligare 17 kommuner lyckades man inte genomföra lokalvalen i brist på kandidatlistor.

Till följd av en ny lag om 30 procents deltagande av kvinnor vid val och utnämningar till offentliga poster, utgjordes uppemot 30 procent av kandidaterna kvinnor i många av kommunerna. Dock åtföljdes inte lagen i samtliga kommuner. Lokalvalen var de första att genomföras under den nya vallagen, som antogs i början av sensommaren 2016. Av de framröstade kandidaterna var 25,6 procent kvinnor.

Enligt fredsavtalet ska regionala val hållas efter att regionala övergångsmyndigheter har etableras. Dessa val är planerade till våren 2017, men det råder delade meningar om huruvida detta kommer att kunna ske givet att de regionala övergångsmyndigheterna ännu inte är på plats.

Det civila samhällets utrymme

Det finns ingen lagstiftning som förbjuder civilsamhällesorganisationer att verka fritt i Mali och det finns många civilsamhällsorganisationer som verkar för bland annat kvinnors rättigheter, fackliga rättigheter, barns rättigheter och miljöfrågor, inte minst på gräsrotsnivå. Det är samtidigt förbjudet enligt lag att bilda organisationer som anses bedriva omoralisk verksamhet, vilket har en självcensurerande inverkan på organisationer som arbetar med hbtq-personers rättigheter. Alla organisationer måste registrera sig.

Enligt malisk lagstiftning ska civilsamhället inkluderas i en rad politiska processer. Bland annat konsulteras civilsamhället i princip alltid inför antagandet av ny lagstiftning. Det råder dock kapacitets- och resursbrist inom det civila samhället, varför det i praktiken är svårt för många organisationer att delta aktivt.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr samt rätten till frihet och personlig säkerhet

Utomrättsliga, summariska och godtyckliga avrättningar förekom i Mali 2016. Enligt FN kunde tre fall av summariska avrättningar genomförda av den maliska armén bekräftas, mot individer anhållna för terrorismrelaterade anklagelser. Enligt *Human Rights Watch* var antalet fall uppemot tio.

GCMA och Plattformen, det vill säga de två sammanslutningarna av territoriellt motiverade grupper som tillsammans med regeringen utgör fredsavtalets parter, gör sig skyldiga till urskillningslöst våld. I samband med sammandrabbningar mellan dessa grupper i Kidal under sommaren dödades över 150 individer, inklusive ett stort antal civila.

Totalt 27 individer från MINUSMA, FN:s fredsbevarande insats i Mali, omkom 2016 till följd av attacker från väpnade grupper. Antalet skadade uppgick till över 100 individer.

Ett stort antal individer skadades eller dödades genom attacker från våldsfrämjande extremistgrupper, däribland AQIM. Ett tiotal individer dödades av AQIM anklagade för att ha agerat som informatörer till MINUSMA och andra säkerhetsstyrkor.

I framförallt de norra och centrala delarna av landet dödades och skadades också såväl civila som militära individer till följd av den organiserade brottsligheten, i vissa fall kopplad till våldsfrämjande extremistgrupper.

Enligt Malis konstitution är tortyr och annan omänsklig och förnedrande behandling förbjuden. Uppgifter gör samtidigt gällande att uppemot tio frihetsberövade personer utsattes för tortyr och kränkande behandling av maliska säkerhetsstyrkor under 2016. Vidare rapporterades om kränkande behandling från maliska säkerhetsstyrkors sida i samband med gripanden av personer från den etniska minoriteten Fulani i centrala Mali.

Förhållandena i fängelser i Mali är mycket dåliga. I det centrala fängelset i Mali finns kapacitet för 400 interner, men nästan 1 500 individer hålls där. Interner har otillräcklig tillgång till medicinsk vård, bristande matförsörjning och sanitära problem. Mer än 200 individer uppges vara fängslade på grund av konfliktrelaterade orsaker inklusive anklagelser om terrorism. Enligt MINUSMA är ett mindre antal av dessa minderåriga. Situationen för kvinnor i fängelser uppges av människorättsorganisationer vara något bättre än för män.

Uppgifter om påtvingade försvinnanden av bland annat fängelseinterner förekom under 2016. Runt 60 personer beräknades ha flyttats från fängelser för att förvaras av Malis säkerhetstjänst under året.

Människohandel förekommer i Mali, som är ursprungs-, transit- och destinationsland för migranter. Såväl pojkar och män som flickor och kvinnor utsätts för både tvångsarbete och sexuellt utnyttjande i samband med människohandel. Malisk lagstiftning förbjuder alla former av människohandel, som kan ge upp till 20 års fängelse i grova fall. En nationell handlingsplan har antagits för att bekämpa människohandel 2015-2107. Samtidigt rapporteras om att få fall utreds och att begränsade resurser läggs på arbetet med att implementera handlingsplanen.

Dödsstraff

Dödsstraff finns på straffskalan för bland annat för högförräderi, spioneri och mord. Den senaste avrättningen ägde rum 1980, men fortfarande döms personer till döden. En kommission tillsattes 2009 för att lägga fram ett lagförslag gällande dödsstraffet. Nationalförsamlingen har dock hittills skjutit upp behandlingen av förslaget.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Enligt MINUSMA förekom rapporter om godtyckliga och olagliga frihetsberövanden under 2016, i vissa fall på grund av terrorismrelaterade misstankar. Både den maliska armén och grupperna CMA och Plattformen ska ha varit ansvariga. Många av dessa rapporterades i samband med sammandrabbningar i Kidal under sommaren samt i samband med terroristattacker.

Konstitutionen garanterar rörelsefrihet, men på grund av det problematiska säkerhetsläget har den interna rörelsefriheten beskurits i praktiken. I bland annat Timbuktu, Gao, Mopti och Kidal har det rapporterats om att individer tvekar inför att lämna sina städer på grund av bland annat risken att utsättas för vägbomber. Viss begränsning av rörelsefriheten följer också av det ökade antalet vägkontroller som regeringsstyrkor satt upp för att bekämpa terrorism.

Rättssäkerhet

Konstitutionen garanterar tillgång till rättvisa, inklusive rätten till en rättvis rättegång, vilket rättsväsendet i många fall kan garantera. Samtidigt innebär utbredd korruption, utdragna rättsprocesser på grund av resursbrist samt bristande statlig närvaro i norra och centrala delarna av landet att rätten inskränks. Till detta kommer den utbredda analfabetismen och den låga utbildningsnivån i landet, vilket försvagar människors möjligheter att vända

sig till rättssystemet vid behov, även i fall där mer välfungerande domstolar och andra rättsvårdande myndigheter finns på plats.

På grund av den bristande statliga närvaron i Mali har regeringen på vissa platser utsett bychefer till ansvariga för hantera brottsutredningar och åtal. Individens möjligheter att få sin sak prövad uppges vara mer begränsad i sådana fall än inom ramen för det formella rättssystemet.

Kvinnor har svårare att få sin sak prövad eller på andra sätt få tillgång till rättsvårdande myndigheter än män.

Straffrihet

Straffriheten i Mali är utbredd. Flera av de brott som begicks under krisen 2012 och 2013 uppges sakna uppföljning. Endast en handfull processer avseende sexuellt våld kopplat till konflikten har inletts, men inga av dessa har ännu lett till domslut.

Malis justitieministerium arbetar med bland annat MINUSMA och EU för att inleda och följa upp utredningar kring misstänkta brott begångna av maliska säkerhetsstyrkor. De brott som rör mänskliga rättigheter ska hänvisas till den allmänna åklagaren. Under 2016 avslutades ingen utredning gällande brott mot de mänskliga rättigheterna.

Amadou Sana Sanogo, ledare för militärkuppen 2012, ställdes tillsammans med ett antal andra individer inför rätta 2016, anklagad för bland annat påtvingande försvinnanden, tortyr och dödandet av 21 individer under 2012 och i samband med militärkuppen. Rättegången blev dock uppskjuten till 2017 på grund av ifrågasättande av vissa bevis från de åtalades sida.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Enligt konstitutionen råder yttrande- och tryckfrihet och landets medielandskap är relativt rikt och diversifierat. Sedan år 2000 är bland annat uttryck som anses underminera den nationella säkerheten eller demoraliserar den maliska armén kriminaliserade.

Begränsningar av yttrande- och tryckfriheten förekom 2016 och Mali har plats 122 av 180 på Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex 2016. Bland annat rapporterades om hot och hot om våld mot journalister. En del av dessa fall rörde journalister som rapporterat kritiskt om radikaliserings i

Mali. Ett uppmärksammat fall rörde den populära journalisten Mohamed Youssouf Bathily, som bland annat ansågs ha demoraliserat den maliska armén och greps. Protester i samband med Bathilys gripande förekom. Till följd av protesterna begränsades tillgången till sociala medier inklusive Facebook, tillfälligt några dagar i augusti. Utredningen mot Bathily fortsatte under resten av 2016.

På grund av den utbredda analfabetismen är radio det dominerande mediet och det finns hundratals kanaler, inklusive privata. Den statliga ORTM (*Office de Radiodiffusion-Télévision*) står för de statliga radiokanalerna. På grund av bristande tillgång till elektricitet är TV inte lika populärt. Det finns ungefär 30 dags- och veckotidningar, nästan alla baserade i Bamako.

Runt 12 procent av befolkningen har tillgång till internet, det vill säga ungefär 2,2 miljoner människor. Det är framförallt unga människor i Bamako som har tillgång till sociala medier, och bland dessa är Facebook och Twitter de mest populära.

Såväl maliska medborgare som utländska individer ges överlag rätt att ta del av allmänna handlingar i Mali. I de fall en person nekas denna rätt kan överklagan ske till en administrativ domstol, som i sin tur kan neka rätten att ta del av en handling med hänvisning till nationell säkerhet. Det förekommer rapporter om svårigheter för bland annat journalister att få fram uppgifter om militära frågor, liksom om att vissa individer endast kunnat erhålla en viss handling eller information i utbyte mot betalning.

Mötes- och föreningsfrihet

Enligt konstitutionen råder mötes- och föreningsfrihet och dessa fri- och rättigheter respekteras generellt i praktiken. För att hålla en demonstration krävs tillstånd och under 2016 har rapporter om nekade demonstrationstillstånd förekommit, i en del fall med hänvisning till det undantagstillstånd som alltjämt råder i landet. Vid vissa av de demonstrationer som ägde rum förekom sammandrabbningar mellan demonstranter och polis. Under sommaren rapporterades bland annat om tre döda och uppemot 30 skadade efter demonstrationer i Gao.

Religions- och övertygelsefrihet

Enligt konstitutionen är Mali en sekulär stat som garanterar religionsfrihet. Diskriminering på grund av religiös tillhörighet liksom att begränsa

möjligheterna att utöva sin religion är förbjudet enligt lag. Förföljelse av en grupp människor på grund av deras religiösa tillhörighet räknas enligt malisk lag som ett brott mot mänskligheten och kan hänföras direkt till Internationella brottmålsdomstolens i Haag via nationella domstolar. Alla religiösa organisationer, med undantag av traditionella inhemska, är skyldiga att registrera sig. Närmare 95 procent av befolkningen är muslimer (framförallt sunnimuslimer) och cirka 2 procent är kristna. Övriga beräknas tillhöra olika traditionella, religiösa inriktningar.

Malis islamiska råd, *Haut Conseil Islamique*, har ett relativt stort inflytande över den inrikespolitiska agendan, inte minst i fråga om kvinnors rättigheter. Det förekommer diskriminering mot kristna individer, även om detta är förbjudet enligt lag.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Mali har ratificerat ILO:s åtta centrala konventioner. Därmed är med tvångsarbete, barnarbete samt diskriminering i arbetslivet förbjudet i Mali. Förhandlingsrätten och föreningsfriheten i arbetslivet är skyddad. I praktiken tillämpas dock inte regelverken fullt ut.

Den lagstadgade minimilönen i den formella sektorn är omkring motsvarande 400 SEK per månad. Till detta kommer vissa av staten tillhandahållna socialförsäkringar och hälsoförmåner. Det finns ett antal regelverk som syftar till att säkerställa goda och säkra arbetsförhållanden. Samtidigt uppges att benägenheten att anmäla brister är låg på grund av den höga arbetslösheten. Arbetsmiljön bedöms vara mer problematisk inom den privata sektorn. Det finns uppgifter om att vissa hushållsanställda tvingas arbeta långt mer än den lagstadgade gränsen om 40 timmar samt för så lite som 13 USD i månaden. Eftersom många arbetar på den informella arbetsmarknaden är det samtidigt svårt att få fram exakta siffror.

Enligt officiella siffror ligger arbetslösheten på omkring nio procent. I realiteten beräknas den ligga omkring över 30 procent. Huvuddelen av arbetsmarknaden är informell. Kvinnor är arbetslösa i större utsträckning än män och har ofta lägre lön än män. Kvinnor är också starkt underrepresenterade inom den offentliga förvaltningen och i högre grad än män utsatta för diskriminering.

Enligt malisk lag har i princip samtliga rätt att etablera och vara medlemmar i fackföreningar. Undantag görs för exempelvis individer inom militären och vissa offentliga yrken såsom domare. Strejkrätten är också lagstadgad även om andra möjligheter såsom medling måste vara uttömda innan strejkrätten infaller. Under 2016 har ett antal strejker utbrutit, bland annat inom hälsosektorn.

Tvångsarbete är förbjudet i Mali men enligt internationella människorättsorganisationer förekommer det, inte minst på landsbygden och inom gruvindustrin, jordbrukssektorn och andra delar av den informella ekonomin. Även barn drabbas av tvångsarbete.

Enligt arbetsrättslagstiftningen får barn under 14 år inte arbeta, med undantaget att barn mellan 12 och 14 får utföra lättare arbeten och under kortare tid, dock inte mer än 8 timmar om dagen. Det finns även vissa regler som syftar till att begränsa barnarbete inom riskfyllda arbeten. Barnarbete är alltså ett problem i Mali, särskilt inom jordbrukssektorn, bomulls- och risindustrin samt gruvnäringen. Totalt beräknas uppemot hälften av barnen i Mali mellan 7 och 14 år arbeta. Av dessa bedöms 40 procent vara utsatta för svåra former av barnarbete.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Resurserna inom hälso- och sjukvården i Mali är mycket begränsade och hälsosituationen kan beskrivas som mycket dålig. Givet den utbredda fattigdomen, den rådande säkerhetssituationen och den bristande statliga närvaron i landet är tillgången till sjukvård begränsad. Mindre än hälften av befolkningen har tillgång till hälso- och sjukvård. Medellivslängden uppgår till 58 år för både kvinnor och män.

Mödra- och barnadödligheten är hög men minskar, om än långsamt. Enligt siffror från FN 2013 uppgick mödradödligheten till över 380 dödsfall per 100 000 levande födda. På grund av säkerhetsläget omfattar statistiken inte norra delarna av landet, men UNICEF uppskattar att siffran där ligger omkring 550 per 100 000 levande födslingar. Det höga antalet beror bland annat på att många kvinnor föder hemma utan tillgång till hälsovård såväl före som under och efter förlossningen samt på grund av osäkra aborter. Närmare hälften av förlossningarna i Mali beräknas ske utan närvaro av medicinskt utbildad personal. En stor andel kvinnor har begränsad tillgång till preventivmedel. Endast cirka 10 procent av kvinnorna bedöms använda

preventivmedel. Abort är tillåtet om moderns liv är i fara eller vid våldtäkt eller incest. Spädbarnsdödligheten är enligt FN 74,5 per 1 000 levande födda.

Antalet hiv-smittade anges ligga på omkring 0,1 procent. Det kan samtidigt noteras att endast 19 procent av gravida kvinnor testar sig för hiv, bland annat för att flertalet hälsocenter inte har kapacitet att genomföra tester, för att hiv är stigmatiserande samt för att tillgången till sjukvård är begränsad. Detta indikerar att andelen av befolkningen som är smittad kan vara något högre.

Rätten till utbildning

Enligt grundlagen råder skolplikt från sju års ålder och upp till 16 år och utbildning i Mali är överlag kostnadsfri. I praktiken har dock många barn inte tillgång till utbildning, inte minst på grund av fattigdom och det faktum att föräldrar ofta avkrävs skolavgift eller ombes köpa skolmaterial till sina barn.

Efter den kris som utbröt i landet 2012 har många skolor i de centrala och norra delarna av landet tvingats stänga och i vissa fall förstörts, inklusive i Gao, Kidal, Timbuktu, Mopti, and Segou. Ungefär 400 skolor är stängda, varav ungefär hälften i centrala Mali (Moptiregionen). Huvuddelen av skolorna har tvingats stänga på grund av säkerhetsläget och ett fåtal på grund av att de ockuperats av beväpnade grupper. Enligt UNICEF saknar över 300 000 barn möjlighet att gå i skola på grund av krisen.

Enligt FN går cirka 80 procent av barnen i grundskolan. Andelen inskrivna skolelever är något lägre för flickor än för pojkar. Majoriteten av barnen lämnar skolan vid 12 års ålder. Flickor slutar oftare och tidigare än pojkar, ibland på grund av barnäktenskap. Ungefär hälften av unga mellan 15 och 24 år kan läsa och skriva.

Många barn skickas till koranskolor. Det finns inga officiella uppgifter om hur många det rör sig om.

Rätten till en tillfredställande levnadsstandard

I UNDP:s index över mänsklig utveckling (HDI) ligger Mali på plats 179 av 188 länder 2015, vilket betyder att Mali präglas av en låg nivå av mänsklig utveckling. Enligt UNDP lever drygt 49 procent av befolkningen under fattigdomsgränsen, det vill säga av mindre än 1,9 USD per dag. Sett till

UNDP:s multidimensionella fattigdomsindex, där faktorerna hälsa, levnadsstandard och utbildning vägs samman, lever dock så mycket som drygt 78 procent av befolkningen i fattigdom. BNI per capita ligger kring 1 500 i Mali för köpkraftsparitet i dollar.

Över 20 procent av befolkningen saknar tillgång till rent vatten. På landsbygden beräknas ungefär 16 procent ha tillgång till välutbyggda sanitetsanläggningar. Motsvarande siffra för städerna är ungefär 38 procent.

Fredsavtalet innehåller ett antal socioekonomiska åtgärder som ska vidtas som en del av fredsprocessen, inte minst i de norra delarna av Mali, men säkerhetsläget försvårar fortsatt möjligheterna att komma framåt med dessa delar av fredsavtalet. Att den statliga närvaron är nästintill obefintlig i stora delar av landet skapar ytterligare utmaningar för att komma igång med det socioekonomiska utvecklingsarbetet som behövs för att höja levnadsstandarden.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Malis grundlag förbjuder diskriminering på grund av kön, men kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna är överlag begränsat i Mali. Detta beror på ett flertal faktorer såsom strukturell ojämlikhet, barnäktenskap, könsdiskriminering inom arbetslivet, utbredd könsstympning och könsbaserat våld.

Kvinnlig könsstympning är allmänt förekommande och enligt WHO har 89 procent av kvinnor och flickor mellan 15 och 49 år utsatts för könsstympning. Könsstympning är inte förbjudet enligt lag i Mali trots starka rekommendationer från FN:s kommitté för avskaffande av all diskriminering av kvinnor. Samtidigt bedriver regeringen ett informationsarbete för att visa på riskerna med ingreppet och för att försöka motverka att det praktiseras.

Könsbaserat våld är ett utbrett problem i Mali enligt internationella människorättsorganisationer. Sexuella trakasserier är inte förbjudet i Mali och vanligt förekommande. Likaså uppges att våldtäkt är relativt vanligt förekommande, även om det är kriminaliserat enligt lag. I många fall utreds dock inte misstänkta våldtäkter, inte minst på grund av det låga antalet

anmälningar som i sin tur uppges bero på att sexuellt och könsbaserat våld är stigmatiserande i Mali.

Kvinnor i Mali har också begränsade möjligheter att delta i beslutsfattande och andra politiska processer, vilket är tydligt under den pågående fredsprocessen. Ingen kvinna har en ledande position i någon av fredsavtalets uppföljningskommittéer. I den lagstiftande församlingen sitter enbart 14 kvinnor och av de 33 medlemmarna i Högsta domstolen är 4 kvinnor.

En positiv utveckling skedde genom antagandet av en kvoteringslagstiftning 2016 varigenom minst 30 procent av kandidaterna till val måste vara kvinnor. Mali har dessutom antagit en nationell handlingsplan för implementeringen av resolution 1325 för kvinnor, fred och säkerhet, men det är tydligt att kvinnors deltagande i fredsbyggandet fortfarande är begränsat.

Motståndet mot kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna finns hos såväl religiösa aktörer som hos allmänheten överlag. Bland annat har några av de framstående religiösa ledarna framfört att det inte finns behov av särslagstiftning till skydd för kvinnor och flickor i Mali.

Barnets rättigheter

Barn i Mali har drabbats hårt av den säkerhetskris som uppstod 2012, inte minst genom att många skolor har stängt. Av barn under fem år i Mali beräknas 87 procent vara registrerade. Cirka 123 000 är inte registrerade, på grund av att de lever som internflyktingar. Enligt FN uppskattas siffran vara högre i norra Mali. Eftersom bland annat erhållande av slutbetyg i skolan kräver födelsebevis kan många barn som faktiskt har tillgång till skolgång inte slutföra denna formellt.

Barnäktenskap är ett problem. Enligt lagstiftningen får flickor inte gifta sig före 16 år och pojkar inte före 18 år. Enligt FN gifte sig dock 16 procent av flickorna innan de hade fyllt 15 år och 49 procent av flickorna före 18 års ålder 2015. Det är en liten förbättring jämfört med 2012 då motsvarande siffror var 20 respektive 50 procent.

Sedan 2014 har antagandet av en ny lag till skydd för barnets rättigheter diskuterats i Mali (*Code de protection de l'enfant*). Det är ännu så länge ett utkast som ännu inte behandlats i parlamentet.

Enligt *Human Rights Watch* förekom rekrytering av barnsoldater i norra Mali 2016, från väpnade grupperingars sida. År 2013 skrev Mali och FN under en överenskommelse om att bekämpa rekrytering av barnsoldater. UNICEF arbetar med regeringen för att slussa ut rekryterade barn till center där de tas omhand.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Hbtq-personer utgör en särskilt utsatt grupp i Mali. Även om det inte är förbjudet att identifiera sig som hbtq-person är det i princip omöjligt att leva öppet som sådan i Mali på grund av fördomar och diskriminering. Religiösa företrädares roll har en inverkan på respekten och situationen för hbtq-personer. Efter attacken mot hotell Radisson i Bamako 2015 uttalade sig till exempel den högste religiöse ledaren i termer om att attacken var ett straff för homosexualitet.

Det är förbjudet enligt lag att bilda organisationer som anses bedriva omoralisk verksamhet, vilket anses omfatta hbtq-frågor. De få civilsamhällesorganisationer som driver hbtq-personers rättigheter arbetar utåt sett ofta med hiv-frågor. Att öppet tala om hbtq-frågor bedöms i princip omöjligt. Rapporter om hot om våld och våld mot hbtq-personer förekommer, liksom bristande uppföljning av rättsvårdande myndigheter.

Enligt familjelagstiftningen är det förbjudet för samkönade par att adoptera barn.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Enligt lag har individer rörelsefrihet liksom rätt att resa, migrera och återvända. Det finns en nationell kommitté med ansvar för flyktingar, som arbetar tillsammans med UNHCR. Individer som uppfyller flyktingdefinitionen ges enligt malisk lagstiftning asyl. Under 2016 levde cirka 14 000 flyktingar i Mali. Många av dessa kom från Mauretanien i slutet av 1980-talet. Ungefär 136 000 maliska flyktingar beräknades samtidigt leva i något av grannländerna.

Till följd av krisen uppskattades runt 60 000 personer vara internflyktingar i Mali i slutet av juli 2016. Humanitärt stöd till internflyktingar i norr har på grund av säkerhetsläget bara kunnat levereras i begränsad utsträckning. Eftersom många internflyktingar saknar identifikationshandlingar försvåras tillgången till hälso- och sjukvård för de internflyktingar som lever i städer med närhet till sådana faciliteter.

Mali är ett genomfartsland för flyktingar och migranter från regionen, som antingen är på väg mot Nordafrika eller Europa. Den organiserade brottsligheten och det problematiska säkerhetsläget i Mali drabbar både maliska internflyktingar och individer som reser genom Mali på väg mot Nordafrika eller Europa.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Det finns inte någon officiell statistik att tillgå, men WHO uppskattar att uppemot 2 miljoner malier lever med någon form av funktionsnedsättning. Malisk lag fastställer att personer med funktionsnedsättning ska ha tillgång till utbildning och handlingsplaner för bland annat utbildningssektorn lyfter fram behovet av att främja detta, men personer med funktionsnedsättning bedöms vara extra hårt drabbade av bristen på tillgång till sanitet, vatten, hälso- och sjukvård, utbildning med mera, som följt av säkerhetskrisen. Barn med funktionsnedsättning går endast i begränsad utsträckning i skolan.

Det finns inget allmänt diskrimineringskydd mot personer med funktionsnedsättning, men arbetsrättslagstiftningen fastställer att funktionsnedsättning inte ska utgöra en faktor vid beslut om anställning eller uppsägning. Uppgifter om diskriminering i arbetslivet förekommer dock. Enligt rapporter från människorättsorganisationer är personer med funktionsnedsättning ofta marginaliserade.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1974. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2001 och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet har inte ratificerats.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1974. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1974.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1985. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2000.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1999. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2005.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1990. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter och det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2002.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2008.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* ratificerades år 2009.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* och det tillhörande protokollet ratificerades år 1973.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* ratificerades år 2000.

Regionala instrument

Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter, *African Charter on*

Human and Peoples Rights (ACHPR), ratificerades år 1981.
Tilläggsprotokollet om kvinnors rättigheter ratificerades år 2005.

Afrikanska stadgan om barnens rättigheter och välfärd, *African Charter on the Rights and Welfare of the Child*, (ACRWC), ratificerades år 1998.

Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

Sverige har ett omfattande utvecklingssamarbete med Mali. I juni beslutade regeringen om en ny femårig strategi för utvecklingssamarbetet med Mali för perioden 2016-2020. Volymen uppgår till 240 miljoner kronor per år, vilket innebär en ökning med 40 miljoner. Strategin fokuserar på tre tematiska områden, som är stärkt demokrati och jämställdhet samt ökad respekt för mänskliga rättigheter, mänsklig säkerhet och frihet från våld samt förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer. Diakonia är den enda svenska organisation som har representationskontor i Mali.

Sveriges bidrag till FN:s stabiliseringsinsats i Mali (MINUSMA) med ett underrättelseförband (cirka 250 personer) har varit fullt operativt sedan maj 2015 och har förlängts till och med juni 2017. En förlängning bortom detta datum är under beredning. Regeringens avsikt är att det svenska bidraget till MINUSMA ska vara långsiktigt. Sverige deltar i EU:s samtliga tre kapacitetshöjande insatser för reformering av säkerhetsstyrkor i regionen (EUTM Mali, EUCAP Sahel Mali respektive Niger). EUTM Mali upprättades 2013 och det svenska bidraget till EUTM består av instruktörer och stabsofficerare, totalt högst 15 personer (för närvarande sju personer).

Det finns en stark FN-närvaro i Mali, inte minst genom MINUSMA men också genom andra FN-organ såsom UN Women, UNICEF och UNDP. Ett stort antal humanitära organisationer finns också på plats, framförallt i Bamako givet det rådande säkerhetsläget.

I den senaste granskningen av Mali i FN:s universella granskningsmekanism (UPR) gav Sverige rekommendationer till Mali som bland annat rörde barns och kvinnors rättigheter.